

Näkökulmia päihdekulttuuriin musiikkialalla

Helsinkiläisten Pop- & jazzmuusikoiden näkökulmia musiikkialan sisäiseen päihdekulttuuriin
ja asenteisiin

Helmi Männistö

Kandidaatin tutkielma

Kulttuurinen musiikintutkimus

Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Seinäjoen yksikkö

11/2025

Taideyliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
1.1	Tutkielman esittely	3
1.2	Tutkimusasetelma ja metodiikka	3
1.3	Tutkimuseettiset kysymykset ja riskien hallinta	6
2	Mikä ihmeen jazztupakka? – Lyhyesti musiikkialan päihdekulttuurin historiakontekstista	8
2.1	Stereotypian synty – Päähteet ja musiikki kansainvälisessä kontekstissa	8
2.2	Päihdekulttuuri suomalaisessa musiikissa	12
3	Haastattelut	14
3.1	Haastatteluasetelma ja kysymykset	14
3.2	Ollako kännissä vai eikö olla – haastatteluiden analyysi	15
3.3	Johtopäätökset	17
4	Yhteenveto	18
	Lähteet	21
	Liitteet	23
	Liite 1. Haastattelukysymykset	23

1 Johdanto

1.1 Tutkielman esittely

Päihteiden käyttö on ollut musiikkialalla tunnettu ilmiö, ja erityisesti populaarimusiikissa päihteet ovat olleet suuri osa monien artistien ja yhtyeiden elämäntapaa (Manning & Blake, 2007). Ilmiö on ehkä koko viihdeteollisuuden huonoiten pidetty salaisuus siinä mielessä, että aihetta on käsitelty jo niin paljon sekä journalismissa että fiktiossa. Myös musiikkialalla artistit ovat hyvin tietoisia tästä ilmiöstä, ja monesti päihteet löytävät tiensä artistien kappaleiden sanoituksiin syystä tai toisesta, fiktiona tai totuutena. Vaikka todellisuus musiikkialan päihdekulttuurista olisikin hyvin erilainen kuin tämä ennakkokäsitys, esimerkkejä päihteiden käytöstä ja syitä alan sisäisestä runsaasta päihteiden kulutuksesta voidaan kuitenkin löytää. Maailmanlaajuisesti musiikkialan päihdekulttuuriin vaikuttavat monet tekijät, kuten esimerkiksi esiintymisen ja kiertue-elämän paineet, myöhäiset työajat, luovaan työhön liitetyt stereotypiat ja neromyytit sekä ryhmäpaineet (Iszaj et al., 2017). Erityisesti populaari- ja jazzmusiikin kentällä päihteiden käyttö voi liittyä myös historiallisiin ja tyyllisiin perinteisiin (Winick, 1959). Mutta kuinka todenperäinen tämä stereotypia alasta on?

Tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella, miten päihdekulttuuri tällä hetkellä ilmenee musiikkialalla työskentelevien sekä alalle opiskelevien keskuudessa. Tarkastelen päihdekulttuurin ilmenemismuotoja, käyttötilanteita ja sosiaalisia paineita muusikon elämässä sekä päihdeettömyyden trendejä tutkimuskirjallisuuden ja keräämäni haastatteluaineiston tarjoamien esimerkkien avulla. Tavoitteena on kuvata myös muusikoiden omia näkökulmia siihen, millaisena alan päihdekulttuuri näyttäytyy ja mitkä asiat tähän heidän näkökulmastaan vaikuttavat. Tutkielma ei pyri vertaamaan nykyistä tilannetta menneisiin vuosikymmeniin, mutta historiallinen konteksti otetaan huomioon päihdekulttuurin ymmärtämiseksi. Tutkielma pyrkii myös tuomaan esille mahdollisia uusia näkökulmia, joita voidaan hyödyntää myöhemmin jatkotutkimuksissa.

1.2 Tutkimusasetelma ja metodiikka

Tutkielman päätavoitteena on tarjota näkökulmia pop- ja jazzmusiikin ammattilaisten ja opiskelijoiden päihdekulttuuriin ja heidän asenteisiinsa päihteitä kohtaan. Tarkoituksena on kuvata esimerkkien avulla, miten päihteiden käyttö näyttäytyy musiikkialalla ja millaisia

asenteita ja kokemuksia siihen liittyy. Tämän avulla pyritään tuomaan esille, miten pop- ja jazzalalla vallitseva päihdekulttuuri voi heijastua alan toimijoiden ammatilliseen ja henkilökohtaiseen elämään. Aloitan tämän tutkielman lyhyellä kirjallisuuskatsauksella musiikkialalla vallitsevasta päihdekulttuurista ja siihen liittyvistä ennakkokäsityksistä kansainvälisestä näkökulmasta käsin. Käytän esimerkkeinä artisteja eri aikakausilta viimeisen 100 vuoden ajalta: esimerkit edustavat artisteja, joiden tiedetään käyttäneen päihteitä jossain vaiheessa uransa aikana. Suomen kontekstista hyödynnän eri artistien kappaleita, joiden sanoituksissa tai teemoissa päihteet tulevat esille. Tämän jälkeen analysoin tutkielmaa varten kerättyä haastatteluaineistoa, jonka tarkoitus on tarjota esimerkkejä pop- ja jazzmusiikkialan päihdekulttuurista tämän hetken Suomessa.

Vaikka olenkin tehnyt rajauksen genrekohtaisesti siten, että keskityn vain pop- ja jazzmusiikkiin, haluan kuitenkin muistuttaa, etteivät nämä musiikinlajit ole erityisiä suhteessa ympäröivän yhteiskunnan päihdekulttuuriin. Kaikkien musiikin tyyllilajien keskuudessa, kuten kaikissa sosiaalisissa ryhmissäkin, on omat stereotypiansa ja suhteensa päihteidenkäyttöön. Rajaus on tehty, jotta pystyn tarkastelemaan aihetta kandidaatintutkielman laajuudessa kokonaisuudessa. Valintani perustuu myös siihen, että olen itse toiminut eniten pop- ja jazzkentällä: minulla on siitä muita musiikin lajeja laajempaa kokemusta. On myös syytä muistaa, että pääosin yhtä genreä edustava muusikko voi myös olla osana toistakin genreä. Monet muusikot soittavat useampaa eri genreä ja toimivat monenlaisissa ilmapiireissä ja työympäristöissä.

Tutkielmaa varten tehty aineistokeruu on toteutettu kvalitatiivisin menetelmin haastatteluina. Kolmen henkilön haastattelut toteutettiin etäyhteyden välityksellä, ja ne kestivät noin puolesta tunnista tuntiin. Haastattelun kysymysrunko on esitetty liitteessä 1. Olen esittänyt haastattelujen aikana myös lisäkysymyksiä ja muokannut kysymyksiä reflektiivisesti haastateltavien vastauksiin nähden, joten haastattelutilanteet eivät ole olleet täysin samanlaiset kaikkien haastateltujen kanssa. Täten myös keskustelut haastateltavien kanssa ovat pysyneet haastateltaville luontevina sekä turvallisina tilanteina. Tutkielma käsittelee sosiaalisesti sensitiivistä aihetta, joten koin tärkeäksi antaa heille vapautta siinä, mistä halusivat keskustella. Tutkimuseettisesti on tärkeää, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta tutkituille haittaa eikä mielipahaa (TENK, 2021).

Haastateltavat henkilöt ovat sekä alalla työskenteleviä ammattilaisia että kyselyn ajankohdan aikana opiskelijoita musiikki-instituutioissa. Tästä syystä heillä oli tarjota monipuolisia

näkökulmia alan päihdekulttuuriin. Alueellisena rajauksena näissä aineistoissa on Helsinki, mutta haastatellut muusikot tekevät töitä ympäri Suomea useammassa eri kaupungissa. Haastatellut eivät kuitenkaan yksilöineet sitä, sijoittuvatko kaikki heidän antamansa esimerkit juuri tai yksinomaan Helsinkiin. Tiedossa kuitenkin on, että muusikot kuitenkin keikkailevat useammalla eri paikkakunnalla. Jatkotutkimukset voisivat tarkastella muusikoiden päihteiden käytön mahdollisia alueellisia eroja eri genrejen piirissä.

Tutkimuskysymykset, joihin aineistonkeruu pyrkii vastaamaan ovat seuraavat:

- Millaisia kokemuksia, syitä ja tilanteita liittyy päihteiden käyttöön ja käyttämättömyyteen pop- ja jazzmusiikin ammattilaisten ja opiskelijoiden keskuudessa?
- Millaisia asenteita ja vaikutuksia päihteiden käytöllä on musiikkialan toimijoiden ammatilliseen toimintaan ja henkilökohtaiseen hyvinvointiin?

Suomessa alkoholi on yleisimmin käytetty päihde (THL, 2023). Tästä syystä käsittelen tutkielmassani alkoholin käyttöä myös muusikoiden keskuudessa, enkä keskity pelkästään Suomen lainsäädännön laittomaksi määrittelemiin huumeisiin. Näin pyrin siihen, etten tahattomasti vahvista musiikkialan päihdekulttuuriin liittyviä stereotypioita esimerkiksi liioittelemalla huumeiden käytön yleisyyttä (esim. Chesky & Hipple, 1999). Päihteet sisältävät myös paljon lainsäädännön sallimia substansseja. Suomessa laillisiksi päihteiksi luokitellaan alkoholi, tupakkatuotteet ja kofeiini. Tässä tutkielmassa keskityn kuitenkin vain alkoholiin ja Suomen lainsäädännössä luokiteltuihin laittomiin päihteisiin, eli huumeisiin. Jätän nikotiinituotteet sekä kofeiinin analyysin ulkopuolelle, koska niitä ei käytetä alkoholin ja huumeiden tavoin päihtymistarkoituksessa. Nikotiinituotteiden käytöllä ei ole myöskään samanlaista negatiivista konnotaatiota suomalaisessa yhteiskunnassa musiikkialaan liittyen, mikä nimenomaan alkoholin ja huumeidenkäytöllä on ollut. Käsiteltäviä laittomia päihteitä, jotka otan tässä opinnäytetyössä huomioon ovat kannabis/kannabinoidit, amfetamiini ja sen johdokset, kokaaniini, opiaatit ja hallusinogeenit. En kuitenkaan omassa aineistossani tarkenna, mitä laittomia huumeita haastateltavilla on tullut työelämässään vastaan. Tällä pyrin ehkäisemään myös heille aiheutuvan mahdollisen harmin haastatteluun osallistumisesta. Näin tehty rajausta auttaa kohdentamaan aineiston analyysia päihteisiin, joiden käytöllä on sosiaalista ja kulttuurista vaikutusta alan toimijoihin ja joita useimmin liitetään pop- & jazz-alaan yleisessä keskustelussa.

Kerätty aineisto on analysoitu temaattisen analyysin avulla, jota voidaan pitää yhtenä sisälönanalyysin muotona (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Siinä laadullista aineistoa, kuten esimerkiksi haastatteluaineistoa, teemoitellaan systemaattisesti tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisiin luokkiin. Tämän tutkielman tapauksessa keskityn päihdekulttuurin erilaisiin ilmenemismuotoihin ja siihen liittyviin asenteisiin. Jaan analyysin erilaisten päihteidenkäyttötilanteiden mukaan sekä seuraaviin teemoihin: alkoholi, huumeet ja päihteettömyys. Vaikka yksittäisellä vastaajalla olisikin näkökulmia useampaan osa-alueeseen, käsittelen alkoholia, huumeita ja päihteettömyyttä aihealueina erikseen vastaajien henkilöllisyyden salassapidon varmistamiseksi. Koska aineisto on pieni, lähestyn sitä näytenäkökulmasta käsin: en siis käsittele haastateltujen esiin nostamia asioita suorina faktoina, enkä tee aineiston nojalla yleistäviä oletuksia (ks. Alasuutari, 2019). Sen sijaan lähestyn haastateltujen kertomaa kuvailevina esimerkkeinä, näytteinä todellisuudesta: ne tuovat laajemmassa tutkimuskirjallisuudessa esiin nostettuja teemoja suomalaiseen musiikkialan kontekstiin. Tämän vuoksi en esitä yksittäisiä sitaatteja anonymisoitujen haastattelukoodien avulla, vaan käsittelen kolmen haastattelun aineistoa yhtenä kokonaisuutena.

Tutkielman tieteellisen lähdeaineiston tiedonhakuun on hyödynnetty Google Scholar -hakutyökalua sekä Taideyliopiston tiedonhakutyökaluja Keenious ja Arsca. Tutkielmaan valikoitui kirjallisuutta useammalta eri vuodelta, jotta musiikkialan asenteista päihdekulttuuriin saisi mahdollisimman laajan käsityksen. Tutkielman historiakontekstille tärkeimmäksi kirjallisuudeksi osoittautui Manningin ja Blaken (2007) teos *Drugs and Popular Culture – Drugs, media and identity in contemporary society*, vaikka teos ei keskitykään Suomen alueelliseen kontekstiin.

1.3 Tutkimuseettiset kysymykset ja riskien hallinta

Tutkielma pyrkii lisäämään ymmärrystä päihdekulttuurista musiikkialalla, erityisesti pop- ja jazzmusiikin kentältä tällä hetkellä. Aihetta koskeva tieto voi auttaa kehittämään ennaltaehkäiseviä toimia ja hyvinvointipalveluita muusikoille sekä tukea ammatillisten koulutusten kehittämistä. Koska päihteiden käyttö on arkaluontoinen aihe, aineistonkeruussa on otettu huomioon tarkat tietosuojakäytännöt. Koko tutkielman ja haastattelujen aineistokeruun aikana on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvää tieteellistä käytäntöä, ja kaikki aineistonkeruu on toteutettu eettisesti kestäväällä tavalla (TENK, 2021). Kaikki vastanneiden tiedot on käsitelty anonymisti ja luottamuksellisesti, eikä yksittäisiä henkilöitä ole mahdollista tunnistaa tutkielman tuloksista.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaisesti (TENK, 2021) kaikilta osallistujilta on saatu suostumus tutkielmaan osallistumiseen, ja heille on annettu mahdollisuus vetäytyä tutkielmasta milloin tahansa. Lisäksi osallistujien kanssa on käyty läpi tietosuojasopimukset ja saatu suostumukset aineiston arkistointiin. Haastatteluiden anonymisoidut litteroinnit ovat fyysisinä kopioina henkilökohtaisessa arkistossani, ja niitä pystyy pyytäessä tarkastelemaan jatkotutkimusta varten. Alkuperäiset haastatteluäänitteet eivät ole avoimia eikä niitä säilytetä jatkotutkimuksia varten. Tämä valinta on tehty haastateltavien yksityisyyden suojelemiseksi.

2 Mikä ihmeen jazztupakka? – Lyhyesti musiikkialan päihdekulttuurin historiakontekstista

2.1 Stereotypian synty – Päihteet ja musiikki kansainvälisessä kontekstissa

Päihteiden ja musiikin yhteyttä on tutkittu jo pitkään (esim. Winick, 1959), ja aihe esiintyy myös yleisenä ilmiönä mediassa (esim. Jansson, 2018; Mikkola ym., 2014). Ei siis ole yllättävä havainto, että muusikot törmäävät erilaisiin päihteisiin arjessaan. Aihetta on esimerkiksi tutkittu ottamalla selvää millainen vaikutus kannabiksella ja/tai alkoholilla on taiteelliseen prosessiin (Iszaj et al., 2017; ks. myös Mikkola ym., 2014). Stereotypia, johon viitataan, ei ole kuitenkaan eksklusiivisesti pop- ja jazzmuusikoihin yhdistetty ilmiö, vaan kohdistuu usein yleisesti luovien alojen ammattilaisiin. Se perustuu romantiikan aikakauden neromyyttiin ja antiikin ajan hedonistiseen filosofiaan (Aho, 2003; Veenhoven, 2003). Uskallan ehkä väittää, että monilla tätäkin tekstiä lukiessa on jonkinlainen ennakkokäsitys siitä, millainen päihdekulttuuri muusikkojen keskuudessa vallitsee. Päihteiden käyttöä tuodaan paljon esille ihan pelkästään monien kappaleiden lyriikoissa, ja monet artistit ovat myös täysin avoimia omasta päihteiden kulutuksestaan, varsinkin jos se sopii heidän imagoonsa taitelijana. Mutta onko tämä ennakkoluulo todenperäinen? Ihmisinä muusikoissa ei ole mitään yleistä erityispiirrettä, joka tekisi heistä suuria päihteidenkuluttajia. Jostain tällainen stereotypia on kuitenkin tullut. Voiko muusikoiden erilaisissa arkielämän tilanteissa olla tekijöitä, jotka voisivat mahdollisesti altistaa päihteidenkäytölle enemmän kuin muuta yhteiskuntaa? Ovatko nämä elämäntilanteet todellisuudessa kuitenkin poikkeuksellisia muihin vastaaviin ympäristöihin?

Andrew Blake toteaa kirjassa *Drugs and Popular Culture – Drugs, media and identity in contemporary society*, että populaarikulttuurilla on ollut roolinsa päihdekulttuurin ”normalisatiossa” (Manning & Blake, 2007, s.103). Hänen mukaansa erityisesti musiikilla on ollut merkittävä vaikutus päihteidenkäytön normalisoinnissa populaarikulttuurissa:

*“From the role of the ‘reefer’ in early twentieth jazz and blues, to the centrality of amphetamines and hallucinogens for dance music at the close of the century and beyond, there has been an intimate relationship between drug consumption and music.”*1*

¹ Sana ”Reefer” tarkoittaa kannabistupakkaa ja on yhdysvaltalainen slangi-sana. Verrannollinen termi suomeksi voisi olla esimerkiksi jazz-tupakka.

Andrew Blake (Manning & Blake, 2007) jatkaa ajatusta mainitsemalla sen, että populaarimusiikin ja päihteiden välistä yhteyttä on käsitelty paljon uutismedian, tutkijoiden ja kappaleiden sanoitusten kautta. Blake (mt.) tuo esille, ettei populaarimusiikkia voida erottaa sen historiallisesta kontekstista ja sen ympärillä vallitsevasta päihdekulttuurista. Jossain määrin olen samaa mieltä asiasta. Musiikkialan päihdekulttuuri, kuten muutkaan alakulttuurit, ei ole syntynyt sosiaalisessa tyhjiössä. Muusikot eivät ole millään tavalla vapaita heitä ympäröivän yhteiskunnan vaikutteista ja asenteista päihteisiin, joten en koe, että musiikin voidaan sanoa vaikuttaneen kovin paljon päihteiden normalisointiin populaarikulttuurissa. Toisaalta musiikki ja taide yleensä peilaavat sitä yhteiskuntaa, josta kertovat. Jossain määrin muusikot itsessään tuottavat tietynlaista mielikuvaa muusikon elämästä. Esimerkiksi monien kappaleiden sanoituksissa toistuvana elementtinä tulee esiin alkoholi ja huumeet. Myös monet tunnetut artistit ovat vuosien varrella puhuneet avoimesti omasta päihteiden käytöstään ja/tai ihannoineet päihteiden käyttöä myös teostensa lyriikoissa (esim. Amy Winehouse: Rehab; Snoop Dogg: The Next Episode / Smoke weed every day).

Vaikka toisinaan näistä ulostuloista seuraakin jonkin verran ns, moraalipaniikkia julkisessa keskustelussa, niin olen kuitenkin huomannut, että usein runsas päihteidenkäyttö pidetään oletettuna tai vähintään sallittuna muusikoiden keskuudessa. Vaikka mediassa tulisikin ilmi, että kuuluisalla artistilla, kuten esimerkiksi Jari Sillanpäällä, on huumeongelma, niin tämä ei kuitenkaan vaikuta kyseisen henkilön työmahdollisuuksiin tai vähennä merkittävästi artistin suosiota pitkällä aikavälillä niin, etteivät voisi enää koskaan työskennellä alalla (ks. esim. Jansson, 2018). Päihteiden rooli laulun sanoituksissa ei kuitenkaan välttämättä automaattisesti tarkoita sitä, että artisti itse olisi päihteitä käyttänyt. On mielestäni väärin olettaa, että pelkästään päihteiden käyttäminen narratiivisena välineenä myöskään automaattisesti tuottaisi normalisoivaa kontekstia päihteiden kuluttamiselle. Riippuen kappaleen kontekstista sekä tarinasta voidaan tuoda esille ja vahvistaa kuuntelijan mielessä hyvinkin erilaisia merkityksiä ja asenteita päihteitä kohtaan. Kaikki kappaleet eivät aina käsittele päihteitä positiivisessa valossa tai kannusta kuulijaa päihteiden kulutukselle. Toki sellaisiakin kappaleita on, mutta ei voida yleistää, että musiikki itsessään olisi ainakaan kannustava tai normalisoiva tekijä päihteiden kulutukselle.

Jotta voidaan tarkastella musiikkialan yhteyttä päihteisiin ja stereotypian todenmukaisuutta, meidän täytyy pyrkiä ymmärtämään, miten pitkälle tämän ennakkokäsityksen juuret yltävät. Kuten yllä jo mainitsin, omaa aineistoani varten rajaamani ja käsittelemäni genret eivät ole ainoita genrejä, joihin tämä stereotypia kohdistuu. Jo 1920-luvulta lähtien löytyy mainintaa aikansa populaarimusiikin, jazzin, ja päihteidenkäytön yhteydestä (Winick, 1959). Käsittelen seuraavaksi noin sadan vuoden ajanjaksolta esimerkkejä siitä, miten aikakausien artisteista ja heidän suhteestaan päihteisiin on kirjoitettu sekä, mitä he ovat mahdollisesti itse sanoneet.

1900-luvun alussa Jazz-musiikin nousu Yhdysvalloissa toi mukanaan uudenlaista kulttuuria, jossa alkoholi ja myöhemmin huumeet olivat keskeisiä elementtejä. Jazz-muusikot, kuten Louis Armstrong ja Billie Holiday, käyttivät päihteitä luovuutensa tukena, mikä vaikutti myös heidän musiikkiinsa. Jazzin kulta-aika, erityisesti 1920-luvun ja 1930-luvun aikana, liittyi vahvasti elämäntapaan, jossa alkoholi oli usein läsnä, ja huumeet, kuten heroiini, yleistyivät (Winick, 1959).

Omalta osaltaan myös 1960-luvun psykedeelinen rock ja hippikulttuuri toivat mukanaan laajamittaisen huumeiden käytön, erityisesti LSD:n ja marihuanan (Manning & Blake, 2007, 109). Bändit kuten esimerkiksi The Beatles ja The Doors kokeilivat huumeita, mikä heijastui heidän musiikissaan ja lyriikoissaan (Mikkola et al., 2014). Mikkolan ja kumppaerien (2014) artikkelin ”*The Beatlesin suurin albumi syntyi haposta ja psykedeliasta*” mukaan Paul McCartney ja John Lennon myönsivät LSD:n käytön ja sen vaikutuksen heidän musiikkiinsa. Tämä näkyy selvästi myös heidän kokeellisemmassa ja psykedeelisessä musiikissaan, joka eroaa selvästi heidän aikaisemmasta tuotannostaan. The Doors -yhtyeen kohdalla yhteys huumeisiin on yhtä selkeä. Pennerin (2022) artikkelissa ”*The Psychedelic Genesis of the Doors: A Conversation with Robby Krieger*” käsitellään bändin historiaa ja suhdetta huumeisiin. Robby Kriegerin haastattelussa käy ilmi, kuinka huumeet vaikuttivat bändin musiikkiin ja luovaan prosessiin, tuoden mukanaan intensiivisiä ja metaforisia sanoituksia. Täytynee kuitenkin muistuttaa, että huumeiden käyttö ei ole kuitenkaan ollut ainoa vaikuttava tekijä The Beatles- ja The Doors -yhtyeiden musiikissa. Heidän taiteelliset näkökulmansa ja taitonsa ovat olleet yhtä tärkeässä, ellei jopa tärkeämmässä roolissa heidän musiikkinsa tyyliässä, sanoituksissa ja menestyksessä. Voimmeko siis täydellä luottamuksella sanoa, ettei tiettyjä kokeellisempia kappaleita olisi koskaan tehty, jos niiden tekijät eivät olisi hyödyntäneet päihteitä? Toki näissä esimerkeissä artistit ovat itse sanoneet päihteillä olleen roolinsa musiikin tuottamisessa,

mutta millä perusteilla voimme olla varmoja, ettei samaan tulokseen olisi päästy ilman huumeiden käyttöä?

1970-luvulla punk-kulttuuri syntyi osittain vastareaktiona aikaisemmille musiikkityyleille, ja siihen liittyi usein kapinallisuus ja päihteiden käyttö. Esimerkiksi The Sex Pistols -yhtye ilmensi tätä kulttuuria, jossa huumeet olivat osa elämäntapaa, ja yksi bändin jäsen on ollut avoin omista kamppailuistaan riippuvuuden kanssa omassa elämäkerrassaan (Jones, 2017). Punk-musiikki käsitteli usein yhteiskunnallisia ongelmia, kuten köyhyyttä ja väkivaltaa – usein raa'alla ja aggressiivisella tyylillä, joka peilasi artistien levotonta elämää. Huumeet toimivat monille sekä pakokeinona että inspiraation lähteenä, ja monet artistit kuvasivat päihteiden käyttöä musiikissaan osana identiteettiään ja kapinallisuuttaan. Punk-kulttuurin vastakulttuurillinen luonne ja norminrikkomisen halu johtivat usein kokeiluun ja riskien ottamiseen, mukaan lukien huumeiden käyttöön. Vaikka punkmusiikki oli usein poliittisesti latautunutta ja yhteiskunnallista kritiikkiä sisältävää, se ei kuitenkaan aina ottanut kantaa huumeiden käyttöön, eivätkä kaikki punkmuusikot 1970-luvulla käyttäneet huumeita.

1980-luvun hip-hopin lyriikat kuvailivat puolestaan usein katuelämää ja sen haasteita, ja huumeiden käyttö oli osa tätä todellisuutta erityisesti Yhdysvalloissa crack-kokaiini-epidemian aikana (Herd, 2008). Hip-hopin lyriikat tarjosivat usein realistisen kuvan katuelämästä, heijastaen artistien omia kokemuksia ja näkökulmia. Ajan rapmusiikki käsitteli usein väkivaltaa, köyhyyttä ja huumeiden käyttöä, ja peilasi aikakauden yhdysvaltalaisista yhteiskuntaa ja kuvaili päihteiden käyttöä usein positiiviseen sävyyn. Myöhemmin kuitenkin rap-musiikin ja päihteiden yhteys on nähty negatiivisena ja liitetty aggressiivisuuteen (Chen et al., 2006).

1990- ja 2000-luvun grunge-kulttuuri toi esiin päihteiden käytön synkkiä puolia. Grunge-musiikki oli ja on edelleen usein kriittistä ja yhteiskunnallista, ja se heijastelee nuorten sukupolvien tyytymättömyyttä ja epävarmuutta (Nehring, 2007). Nirvana-yhtyeen laulajan Kurt Cobainin ja muiden aikakauden artistien kohtalot nostivat esiin keskustelua päihteiden vaikutuksista ja niiden roolista luovassa prosessissa. Kurt Cobainin taistelu päihdeongelmien kanssa oli hyvin julkista, ja hänen kuolemansa herätti laajaa keskustelua päihteiden vaikutuksista ja artistien mielenterveydestä.

Nykyään musiikkialalla keskustellaan yhä enemmän päihteiden käytön vaikutuksista, ja monet artistit, kuten esimerkiksi Demi Lovato (2021) dokumentissaan *Dancing with the devil*

ovat olleet avoimia omista kamppailuistaan. Edelleen on tapauksia, joissa artisteilla on pahoja päihdeongelmia, ja alan rakenteelliset seikat ruokkivat ylenpalttista päihdekulttuuria. Yhtenä esimerkkinä traagisesti menehtyneestä artistista viimevuosilta on Avicii, joka oli pitkään kamppaillut mielenterveys- ja päihdeongelmiensa kanssa ennen kuolemaansa vuonna 2018.

2.2 Päihdekulttuuri suomalaisessa musiikissa

Kuten muuallakin maailmassa, päihdekulttuurilla on myös Suomessa vakiintunut rooli muusikoiden elämässä. Erityisesti keikkamuusikoiden ammattiin on perinteisesti liittynyt päihteiden käyttö keikkapaikoilla. Erilaiset työtilanteet voivat altistaa muusikoita päihteiden käyttötilanteille. Keikkapaikkana voi toimia yöklubi, baari, ravintola tai festarit, joissa kaikissa on erittäin suuri todennäköisyys, että muusikko törmää suomalaiseen päihdekulttuuriin. Päihteitä on pidetty jopa "keikkabuustereina" tai keikkojen jälkeisten juhlien, karonkan, osana. Tällaista työympäristöä on hyvin vaikea esiintyvänä muusikkona välttää, mutta tämä ei tarkoita, etteikö muusikoilla itsellään olisi kontrollia omasta päihteiden kulutuksestaan. Vaikka muusikko tekeekin töitensä päihdekulttuurin ympäröimänä, monet ovat keikoilla täysin selvin päin. Toisaalta näissä tilanteissa usein päihtynyt osapuoli on yleisö, eivätkä välttämättä muusikot itse.

Kuitenkin tämä pelkkä assosiaatio voi olla myös osana tietynlaista miellelyhtymää, joka muusikoista ja heidän suhteestaan päihteisiin yhteiskunnalla on. Kuten yllä todetaan, myös se, miten historian saatossa olemme nähneet monien kuuluisien artistien käyttävän jotain päihdettä hyvinkin avoimesti oman luovuutensa tukena, vaikuttaa siihen, millaisena näemme muusikon elämän. Pelkästään kappaleet, jotka käsittelevät näitä aiheita voivat myös normalisoida ajatusta siitä, että muusikon elämällä ja päihteillä on vahva yhteys. Osittain myös ihmisten oletukset ja sosiaaliset normit vahvistavat käsityksiä muusikkouden ja päihteiden käytön yhteydestä: "koska on muusikko, on pakko juoda" (Keränen & Kinnunen 2012). Tämän on nähty liittyvän sosiaalisten kontaktien luomiseen, hauskanpitoon ja jopa työntekoon Suomen musiikkipiireissä. Joidenkin muusikoiden kokemuksen mukaan päihtyneenä oleminen keikalla on edelleen jossain määrin hyväksyttyä (Keränen, & Kinnunen).

Suomessa työnkuva ja esiintymispaikka vaikuttavat myös päihteidenkäyttöön. Esimerkiksi hää- ja kirkkokeikoilla alkoholin käyttö on saattanut olla vähäisempää kuin kiertueilla tai ravintolakeikoilla. Tämä voi liittyä siihen, että ravintolamaailmassa työskennellään usein alkoholia nauttivien ihmisten parissa (Keränen & Kinnunen, 2012). Myös baareissa keikkailu voi

hyvinkin vaikuttaa muusikoiden alkoholitottumuksiin, erityisesti tilanteessa, jossa muusikolla on esimerkiksi vaikeuksia alkoholin kulutuksen hallinnan kanssa. Vaikka perinteinen päihdekulttuuri on ollut vahva myös muusikoiden piirissä, on tullut ilmi, että päihteidenkäyttöä ei ehkä enää pidetä yhtä hyväksyttävänä kuin aiemmin. Päihdeongelmien vuoksi on myös jouduttu erottamaan muusikoita työtehtävistään (Keränen & Kinnunen).

Suomalaisessa musiikissa päihteet, erityisesti alkoholi, tulevat usein osaksi narratiivia kappaleen lyriikoissa. Baarikulttuuriin osittain kuuluu soittaa kappaleita, jotka käsittelevät päihteiden käyttöä: klassisia esimerkkejä ovat esimerkiksi Eppu Normaalin kappale Baarikärpänen sekä tuoreempaan esimerkkinä Käärijän Cha cha cha. Näkemykseni musiikki tuo ihmisiä yhteen ja lisätessämme siihen yhtälöön alkoholin, tämä yhteenkuuluvuuden tunne vahvistuu. Sillä ei välttämättä päihtyneelle ihmiselle ole edes väliä, millaista kuvaa päihteiden käytöstä kappale tuottaa. Ottakaamme esimerkiksi alun perin suomalaisen, nykyään virolaisen, yhtyeen Teflon Brothersin kappaleen 'Pämpää'. Kappale pyörii tarinallisesti erilaisten alkoholi-juomien nauttimisen ympärillä ja on myös osittain ehkä tarkoitettu soitettavaksi baareissa ja klubeissa, joissa yleensä päihteitä käsittelevät kappaleet ovat suuressa suosiossa. Vaikka kappale ei sanoituksissaan luo ainoastaan positiivista kuvaa suurien alkoholimäärien juomisesta ja tuo esille myös illan jälkeisen krapulatilan, kertosäe tuntuu kutsuvan juhliin mukaan. Luokitteisin itse tällaiset kappaleet tietynlaisiksi juomalauluiksi. Vaikka kappaleet käsittelevätkin alkoholin tai jonkin muun päihteen kulutusta sen negatiivisten vaikutusten korostamisella, niin yleensä niihin suhtaudutaan silti juomalauluina. Toisena esimerkkinä tähän voisi ottaa Roope Salminen & Koirat -yhtyeen kappaleen "Madafakin darra" (feat. Ida Paul). Kappale keskittyy nimenomaan alkoholin juomisen negatiiviseen puoleen, mutta kappaletta kuunnellaan silti usein myös baareissa samalla, kun alkoholia käytetään päihtymistarkoituksessa ja sen kappaleessa viitatut seuraukset sivuuttaen. Tämä on hyvin yleistä suomalaisissa kappaleissa, joissa alkoholi tai muut päihteet ovat osana biisin tarinaa.

3 Haastattelut

3.1 Haastatteluasetelma ja kysymykset

Haastattelut toteutettiin etäyhteydellä toukokuussa 2025. Haastateltavat saivat tietosuojaselosteen ennen haastattelua ja hyväksyivät tietojen käsittelyn tietosuojailmoituksessa mainitulla tavalla. He ovat myös tietoisia tämän tutkielman aiheista ja siitä, mitä päihteitä käsittelen. Haastattelumateriaali on anonymisoitu ja litteroitu ymmärrettävämmäksi. Haastattelujen muokkaaminen selkeäksi tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että turhat sanojen toistot on poistettu ja teksti on muokattu mahdollisimman lähelle kirjakieltä selkeyden vuoksi. Täten myös ennaltaehkäistään riskiä siitä, että haastateltavat voisi tunnistaa puhetyylistään.

Haastateltavat henkilöt ovat kaikki Helsingissä toimivia tai asuvia muusikon koulutuksen käyneitä henkilöitä, jotka myös työskentelevät tai opiskelevat aktiivisesti musiikkialalla. Nämä seikat kuitenkin rajaavat jonkin verran tuloksia, enkä väitä tästä syystä näiden haastattelujen perusteella, että kaikki muusikot Suomessa tai edes Helsingissä kokisivat alan päihdekulttuurin samalla tavalla (vrt. näytenäkökulma, Alasuutari, 2019).

Olen laatinut haastattelutilanteita varten valmiit kysymykset haastateltavien työ- ja opiskeluympäristöjen päihdekulttuureihin liittyen: nämä kysymykset löytyvät liitteestä 1. Itse haastattelutilanteissa olen myös mennyt osittain haastateltavien mukana luodakseni mahdollisimman rennon ilmapiirin. Kyseessä on kuitenkin arkaluontoinen aihe, joten koin tärkeäksi pitää keskustelut haastateltavien mukavuusalueella. Tämä toimi myös hyvin ja haastateltavat henkilöt olivat erittäin avoimia omista kokemuksistaan ja näkemyksistään aiheeseen.

Kysymykset keskittyivät selvittämään haastateltavien omia mielipiteitä heidän työ- ja opiskeluympäristöjen päihdekulttuuriin. Aloitin keskustelun kysymällä heidän omista kokemuksistaan ja suhteestaan päihteisiin. Keskustelut etenivät käsittelemään sitä, millaisissa tilanteissa muusikot saattaisivat altistua päihdekulttuurille ja millaisissa tilanteissa päihteiden käyttö tulisi vastaan muusikoille. Sen jälkeen keskustelimme yleisesti päihteisiin liittyvistä asenteista heidän alallaan ja siitä millaisena nämä asenteet heidän mielestään ilmenevät muusikkojen arjessa. Lisäksi kysyin myös siitä, millaista keskustelua aiheesta muusikoiden kesken käydään tai käydäänkö laisinkaan.

Keskustelujen pohjalta olen tehnyt analyysin siitä, miten tämän päivän helsinkiläisten pop- ja jazzmuusikkojen päihdekulttuuri ilmenee. En väitä, että selvittämäni mielipiteet antaisivat täyttä totuutta tai yleistettävissä olevaa kuvaa tilanteesta. Kuitenkin nämä haastattelut antavat esimerkinomaisia näkökulmia aiheeseen, ovat arvokkaita itsessään ja tarjoavat yhtymäkohtia laajempaan tutkimuskirjallisuuteen aiheesta.

3.2 Ollako kännissä vai eikö olla – haastatteluiden analyysi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin mukaan suomalaisten huumeiden kokeilu ja käyttö ovat yleistyneet 1990-luvulta lähtien ja yhä useammalla 15–69-vuotiaalla suomalaisella on kokemusta huumeista (Karjalainen et al., 2023). Raportin mukaan myös asenteissa ja mielipiteissä on muutoksia. Esimerkiksi huumeiden käyttöhuoneita pitää hyväksyttävänä lähes kaksi kolmasosaa tämän raportin kyselyyn vastanneista. Erityisesti kannabiksen käyttöön suhtaudutaan aiempaa myönteisemmin. Olin hieman odottanut myös omista haastatteluistani, että tämä sama trendi olisi tullut keskusteluissa esille. Näin ei kuitenkaan ollut. Keskusteluissa tuli ilmi perinteinen stereotypia siitä, millaista muusikon elämän pitäisi olla suhteessa päihteiden käyttöön. Syynä päihteiden käytölle tuli esimerkiksi työympäristön tuomat altistumiset sekä tietynlainen yhteiskunnasta erillisenä olemisen tunne. Vaikka tämä ajatus on myös selkeästi muusikoiden mielessä, niin todellisuus on hyvin erilainen.

Yleisimpänä päihteenä keskustelujen pohjalta tuli esille alkoholi, eikä tämä itseäni myöskään yllättänyt. Suomessa kuitenkin on hyvin vahva ja vanha perinne alkoholin kulutukselle (THL, 2023), joten ei ole yllättävää, että tämä pätee myös suomalaisiin muusikoihin. Mielenkiintoisena asiana kuitenkin tuli ilmi, etteivät haastateltavat kokeneet alkoholin kulutuksella olevan niin iso rooli heidän arjessaan, kuin mitä he kuvailivat perinteiseen ”muusikon elämään” sisältyvän. Yleisesti haastateltavat kokivat, että suurin osa heidän lähipiiristään juo alkoholia, mutta alkoholiannosten määrässä on eroja. Kokemusten perusteella ilmeni, että yhä harvemmin tulee vastaan tilanteita, joissa kenelläkään niin sanotusti ”menisi yli” ja tulisi juotua alkoholia myrkytystilaan asti.

Havaintojen perusteella alkoholin käyttöä vähennetään myös tietoisesti. Haastateltavat kokivat tämän kuitenkin olevan hyvin yksilöllistä ja riippuvan myös paljon yksilön kontrollin ulkopuolisista asioista. Esimerkiksi alkoholin nousevat hinnat mainittiin yhdeksi mahdolliseksi vaikuttavaksi tekijäksi alkoholin juomisen vähenemiselle. Alkoholin vähentämiseen sanottiin

vaikuttavan myös sen, että ihmiset ovat alkaneet kiinnittää enemmän huomiota oman terveydentilan muutoksiin. Yksi vastaajista kertoi käyttäneensä huomattavasti enemmän alkoholia aikaisemmin elämässään. Hän kuitenkin päätti vähentää alkoholin käyttöä havaitessaan, ettei keho enää kestänytkaan alkoholin runsasta kuluttamista.

Tilanteita, joissa alkoholia haastateltavien mukaan kulutetaan, olivat keikat ja erilaiset karonkat² muusikkojen kesken. Karonkat koettiin tilanteiksi, joissa melkein kaikki juovat alkoholia eikä ketään kuitenkaan tuomita, jos ei halua juoda alkoholia. Haastateltavat mainitsivat myös, että usein nämä karonkat tai muut muusikkojen kesken pidettävät juhlat ovat kuitenkin melko hillittyjä ja nykyään heidän kokemustensa mukaan hyvin harvoin enää törmää tilanteeseen, jossa kukaan nauttisi liikaa päihteitä. Keikkapaikoilla alkoholin juominen on selkeästi vielä yleinen ilmiö. Haastateltavien mukaan heidän muusikkopiireissään on muutamia henkilöitä, jotka saattavat aloittaa alkoholin juomisen jo ennen keikkaa. Tällaista toimintaa ei aina kuitenkaan pidetä kovin positiivisena. Esimerkiksi työnantajan puolelta on haluttu pitää huolta, että bändi pidättäytyy alkoholin juomisesta keikan aikana. Haastateltavat itse eivät kuitenkaan kokeneet alkoholin kulutuksen keikkapaikalla olevan ongelma. Joko suurimman osan ajasta muusikot jättävät alkoholin kulutuksen keikan jälkeiseen ajanviettoon tai sitten heille alkoholilla on positiivinen vaikutus keikan aikaiseen suorituskykyyn. Syyksi tälle annettiin esimerkiksi se, että näille yksilöille esiintyminen ei alkoholin vaikutuksen alaisena ole yhtä jännittävää kuin ilman, ja he pystyvät suoriutumaan keikasta paremmin. Tämän osalta kuitenkin todettiin, että nämä vaikutukset ovat hyvin yksilöllisiä. Myös yhdeksi erottavaksi tekijäksi annettiin ikä. Usein joko hyvin nuoret muusikot tai alan konkarit ovat haastateltavien mukaan niitä, jotka saattavat juoda keikkaa ennen, keikan aikana ja keikan jälkeen. Haastateltavat kuitenkin mainitsivat, että runsas juominen työtilanteissa on erittäin harvinaista.

Haastateltavien omat asenteet alkoholin käyttöön keikoilla olivat melko neutraalit. Haastateltavat olivat suurimmalta osalta hyväksyväisiä muiden ihmisten valinnoista, mutta mainitsivat myös, etteivät halua muiden ihmisten päihdetottumusten vaikuttavan heidän elämäänsä. Yksi haastateltava toi esiin, että vaikka yleisesti muusikot hyväksyvät toistensa tavat käyttää päihteitä, jotkut ihmiset kuitenkin suhtautuvat negatiivisemmin toisten ihmisten päihteiden kulutukseen. Tulkitsisin itse, että tähän on saattanut vaikuttaa se, että muusikot ovat pitkään pyrkineet saamaan kunnioitusta alaa kohtaan yhteiskunnassa: ei ole hyvää mainosta alalle, jos

² Karonkalla tässä kontekstissa tarkoitetaan esiintymisen jälkeistä juhlimista muiden esiintyjien kanssa. Sanalla viitataan usein myös teatteriesitysten jälkeisiin juhliin sekä akateemiseen perinteeseen, jossa juhliin tohtoriksi pyrkivää henkilöä väitöskirjan hyväksymisen jälkeen.

muusikot käyttävät päihteitä keikoillaan, toisin sanoen töissä ollessaan. Pitkällä tähtäimellä se ei ole hyväksi muusikoiden terveydellekään.

Ryhmäpaine päihteiden käyttöön ei haastateltavien mukaan ollut ongelma muusikkojen keskuudessa. Kuten aikaisemmin mainitsin, niin yleinen asenne päihteiden kulutusta kohtaan on hyväksyväinen. Päällimmäisenä ajatuksena tuli esiin, että kunhan päihteiden käyttö ei vaikuta muiden kuin päihteiden käyttäjän elämään, niin asiaan suhtaudutaan suvaitsevaisesti. Myöskään haastateltavat eivät kokeneet, että heitä olisi painostettu muusikoiden kesken käyttämään jotain päihdettä. Muutaman kerran haastateltavat mainitsivat, että heille tai heidän tuntemalleen toiselle muusikolle oli tarjottu jotain, mutta kieltäytymistä ei pidetty ongelmana. Tilanteita kuvailtiin enemmän kohteliaaksi tarjoamiseksi kuin tyrkyttämiseksi. Alkoholin lisäksi päällimmäisenä päihteenä keskustelussa tuli esiin kannabis. Sitä kuitenkin kuvattiin melko harvinaiseksi tai vain muutaman harvan henkilön käyttämäksi päihteksi. Yleisesti haastateltavat kuvailivat muusikoiden keskuudessa vallitsevan päihdekulttuurin muistuttavan tavanomaista suomalaista päihdekulttuuria, ja osin sen kuvailtiin olevan jopa yleistä päihdekulttuuria hillitympää.

Myös päihteettömyys tuli esiin haastatteluissa. Haastatteluiden pohjalta kävi ilmi, että päihteettömyys tai esimerkiksi alkoholien käytön vähentäminen on huomattavasti yleistynyt muusikoiden keskuudessa. Kaikki haastateltavat kertoivat juovansa nykyään hyvin harvoin tai ei ollenkaan. Kaikki myös kertoivat tietoisesti vähentäneensä alkoholien juomista. Syinä tälle kerrottiin alkoholien hinnat, mielenkiinnon puute, elämäntilanteen muutos tai ajan puute alkoholien käyttöön. Haastateltavien lähipiirissä olevien muusikoiden kerrottiin hyväksyvän alkoholien käytön vähentämisen tai lopettamisen. Yksi haastateltu kuitenkin kertoi lähipiirinsä hieman yllättyneen, kun tämä ei halunnutkaan jonain kertana juoda alkoholia. Ketään haastateltavista ei kuitenkaan tuomittu selvänä olemisesta. Haastateltavat eivät myöskään kokeneet olevansa ulkopuolisia tilanteissa, joissa eivät olleet käyttäneet päihteitä.

3.3 Johtopäätökset

Muusikon elämään liitetään monenlaisia mielikuvia, ja vaikka niillä on jonkin verran historiallista pohjaa, emme kuitenkaan voi todeta tätä universaaliksi totuudeksi. Kuten kirjallisuuden valossa yllä totean, ajan saatossa monet artistit ovat olleet hyvin avoimia päihteidenkulutuksensa kanssa. Samalla täytyy ottaa huomioon, että kyseessä on kuitenkin vain muutamat muusikot miljoonien joukossa.

Haastatteluiden perusteella voimme todeta, että vaikka alalla jonkin verran päihteitä käytetäänkin, niiden kulutus ei ole muusikoiden arjessa välttämättä yhtä keskeistä tai yleistä kuin ehkä perinteinen ajatus muusikon elämästä antaisi olettaa. Rungas juominen on yhä harvinaisempaa, ja haastateltujen mukaan monet pyrkivät vähentämään alkoholin käyttöä. Haastatellut korostavat, että kaikessa päihteiden käytössä korostuu yksilöllisyys ja muiden ihmisten elämänvalintojen kunnioittaminen. Ihmisillä on kaikenlaisia syitä joko käyttää tai olla käyttämättä jotain päihdettä, ja suurimman osan aikaa toisten valinnat hyväksytään. Asenteissa on kuitenkin jonkin verran ristiriitaisuutta. Päihteiden käyttö saatetaan kokea epäammattimaisena erilaisissa työtilanteissa – varsinkin, jos siitä aiheutuu muille kanssamuusikoille ongelmia.

Päihteettömyys ja alkoholin käytön vähentäminen ovat yleistyneet ja niihin myös suhtaudutaan yleisesti positiivisesti. Haastateltavien mielestä heidän alansa muusikoiden päihdekulttuuri muistuttaa suurin piirtein suomalaisessa kulttuurissa yleisesti vallitsevaa päihdekulttuuria, vaikka ehkä voitaisiinkin muusikoiden työnkuvan takia ajatella toisin. Päihteiden käyttöä ehkä pyritään muuttamaan siten, ettei se näyttäyty keskeisenä osana muusikon ammatti-identiteettiä, vaikka päihteet ovatkin jossain määrin edelleen läsnä tietyissä konteksteissa. Asenteet ovat myös selkeästi suvaitsevat ja usein myös vastuulliset, mikä voi heijastaa jollain tasolla yhteiskunnallista muutosta.

4 Yhteenveto

Tutkielma tarkasteli päihdekulttuuria musiikkialalla, erityisesti pop- ja jazzmuusikoiden näkökulmasta. Päihteiden käyttö on ollut alalla tunnettu ilmiö, ja erityisesti populaarimusiikissa päihteet ovat usein liitetty artistien elämäntapaan (esim. Chesky & Hipple, 1999; Manning & Blake, 2007). Vaikka todellisuus voisi olla erilainen kuin ennakkokäsitys, erilaisia syitä tähän käsitykseen voidaan löytää esimerkiksi esiintymisen ja kiertue-elämän paineista, luovaan työhön liitetystä stereotyyppisistä ja ryhmäpaineista.

Tutkielman empiirisen osan tavoitteena oli kuvata pienen haastatteluaineiston avulla, miten päihdekulttuuri tällä hetkellä ilmenee helsinkiläisten pop- ja jazzmuusikoiden sekä alan opiskelijoiden näkökulmasta ja millaisia asenteita sekä kokemuksia siihen liittyy. Pienelläkin aineistolla on pyritty siihen, että kuvaukset ovat havaintojen tukemia, kriittisesti ja systemaattisesti käsiteltyjä sekä laajempaan tutkimuskirjallisuuteen sidottuja (Raatikainen, 2004). Paras kaan tieteellinen tieto ei kuitenkaan ole varmaa eikä lopullista, ja ihmistieteelliseen tutkimusprosessiin liittyy väistämättä myös monenlaisia arvokysymyksiä (mt.). Näitä on pyritty

huomioimaan tutkielman tutkimusasetelman rakentamisesta alkaen, kuten edellä on kerrottu työn rajaukseen ja tutkimuseettisiin valintoihin liittyen.

Historiallisesti päihteet ovat olleet yhteydessä musiikkiin pitkään ja esiintyvät yleisenä ilmiönä mediassa (Chesky & Hipple, 1999). Stereotypia muusikoista suurina päihteidenkuluttajina pohjaa romantiikan ajan neromyyttiin ja antiikin ajan hedonistiseen filosofiaan. Populaarikulttuurilla, erityisesti musiikilla, on Andrew Blaken (Manning & Blake, 2007) mukaan ollut rooli päihdekulttuurin "normalisaatioissa". Itse kuitenkin koen, ettei musiikki sinänsä ole päätekijä normalisoinnissa, vaan pikemminkin peilaa yhteiskuntaa. Esimerkkejä päihteiden ja musiikin yhteydestä löytyy eri aikakausilta, kuten 1900-luvun alun jazzista (esim. Louis Armstrong, Billie Holiday), 1960-luvun psykedeelisestä rockista (esim. The Beatles, The Doors), 1970-luvun punkista (esim. The Sex Pistols), 1980-luvun hip-hopista, joka kuvasi katuelämää ja huumeiden käyttöä (esim. Dr. Dre), sekä 1990- ja 2000-luvun grungesta (esim. Kurt Cobain), joka toi esiin päihteiden käytön synkkiä puolia. Nykyään alalla keskustellaan enemmän päihteiden vaikutuksista, ja artistit ovat avoimempia kamppailuistaan, mutta rakenteelliset seikat voivat edelleen ruokkia päihdekulttuuria.

Suomalaisessa musiikkikulttuurissa päihteillä, erityisesti alkoholilla, on myös ollut vakiintunut rooli etenkin keikkamuusikoiden parissa. Työskentely keikkapaikoilla, kuten yökerhoissa ja baareissa, altistaa muusikot suomalaisen päihdekulttuurin kohtaamiselle. Päihteitä on pidetty jopa "keikkabuustereina" tai keikkojen jälkeisten juhlien osana. Vaikka ympäristö on usein päihteiden ympäröimä, monet muusikot ovat keikoilla täysin selvin päin, ja usein päihtynyt osapuoli on yleisö. Stereotypiaa vahvistavat osaltaan tunnettujen artistien avoin päihteiden käyttö ja kappaleiden sanoitukset. Sosiaaliset normit, kuten ajatus siitä, että muusikon "pakko juoda", ovat myös vaikuttaneet. Päihteiden käyttö on saattanut olla yleisempää ravintola- ja kiertuekeikoilla kuin esimerkiksi hää- tai kirkkokeikoilla. Päihteiden käyttöä ei kuitenkaan ehkä pidetä enää yhtä hyväksyttävänä kuin aiemmin, ja päihdeongelmat ovat johtaneet erottamisiin. Alkoholilla on vahva läsnäolo myös suomalaisten kappaleiden lyriikoissa, ja niitä soitetaan usein baareissa kannustamaan juomiseen, vaikka lyriikat käsittelisivät myös päihteiden negatiivisia puolia.

Haastattelujen analyysi Helsingin alueen pop- ja jazzmuusikoiden/-opiskelijoiden keskuudessa osoitti, että yleisimpänä päihteenä nousi esille alkoholi. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet alkoholin kulutuksen olevan niin suuressa roolissa heidän arjessaan kuin perinteinen

"muusikon elämä" antaisi olettaa. Vaikka suurin osa heidän lähipiirissään juo alkoholia, myrkytystilaan juomista tapahtuu harvemmin, ja tietoinen alkoholin käytön vähentäminen on yleistynyt. Syiksi käytön vähentämiselle mainittiin esimerkiksi alkoholin hinnat ja omien terveydentilan muutosten huomioiminen. Tilanteita, joissa alkoholia kulutetaan, olivat keikat ja karonkat eli ns. keikan jatkot. Karonkat koettiin tilanteiksi, joissa lähes kaikki juovat, mutta raittiuteen suhtauduttiin hyväksyvästi. Keikkapaikoilla alkoholin juominen on edelleen yleistä, ja jotkut saattavat juoda jo ennen keikkaa, mutta runsas juominen työtilanteissa on erittäin harvinaista. Joillekin alkoholi saattaa auttaa esiintymisjännitykseen, mutta tämä on yksilöllistä.

Haastateltujen omat asenteet alkoholin kulutukseen keikoilla olivat pääasiassa neutraalit ja hyväksyväiset muiden valintoja kohtaan, kunhan alkoholin käyttö ei vaikuttanut negatiivisesti kollegoihin. Tulkintani mukaan haastateltujen asenteet voivat liittyä pyrkimykseen parantaa alan kunnioitusta yhteiskunnassa. Ryhmäpaine päihteiden käyttöön ei haastateltavien mukaan ollut ongelma; tarjouksia saatettiin tehdä, mutta kieltäytyminen hyväksyttiin. Alkoholin lisäksi kannabis mainittiin, mutta sitä pidettiin suhteellisen harvinaisena. Yleisesti haastateltavat kuvailivat muusikoiden päihdekulttuuria muistuttavan tavallista suomalaista päihdekulttuuria, ellei jopa hieman hillitympää.

Päihteettömyys ja alkoholin käytön vähentäminen ovat haastattelujen perusteella yleistyneet merkittävästi muusikoiden keskuudessa. Haastateltavat itse kertoivat juovansa hyvin harvoin, ei ollenkaan tai vähentäneensä tietoisesti. Muiden asenteet päihteettömyyteen olivat hyvin hyväksyväiset, ja raittiit eivät kokeneet olevansa ulkopuolisia.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vaikka musiikkialaan liitetään edelleen vahva päihdestereotypia, haastattelut osoittavat, ettei runsas päihteiden käyttö ole välttämättä yhtä keskeistä tai yleistä pop- ja jazzmuusikoiden arjessa Helsingissä kuin stereotypia antaisi olettaa. Runsas juominen on yhä harvinaisempaa, ja monet pyrkivät vähentämään alkoholin käyttöä. Päihteettömyys on yleistynyt, ja siihen suhtaudutaan positiivisesti. Päihteiden käytössä korostuu yksilöllisyys ja muiden valintojen kunnioittaminen. Alan päihdekulttuurin nähdään muistuttavan yleistä suomalaista päihdekulttuuria, ja tulkintani mukaan alalla pyritään ehkä siihen, ettei päihteiden käyttö näyttäytyisi enää keskeisenä osana muusikon ammatti-identiteettiä.

Lähteet

- Aho, M. (2003). *Iskelmäkuninkaan tuho: Suomi-iskelmän sortuvat tähdet ja myyttinen sankaruus*. SKS.
- Alasuutari, P. (2019). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Chen, M., Miller, B. A., Grube, J. W., & Waiters, E. D. (2006). *Music, Substance Use, and Aggression*. *Journal of Studies on Alcohol*, 67(3), 373–381.
- Chesky, K. S., & Hipple, J. (1999). Musicians' perceptions of widespread drug use among musicians. *Medical Problems of Performing Artists*, 14(4), 187–195.
- Herd, D. (2008). *Changes in drug use prevalence in rap music songs, 1979–1997*. *Addiction Research & Theory*, 16(2), 167–180. <https://doi.org/10.1080/16066350801993987>
- Iszák, F., Ehmann, B., Griffiths, M. D., & Demetrovics, Z. (2017). *A Qualitative Study on the Effects of Psychoactive Substance use upon Artistic Creativity*. *Substance Use & Misuse*, 53(8), 1275–1280.
- Jones, S., (2017). *Lonely Boy: Tales from a Sex Pistol* (Soon to be a limited series directed by Danny Boyle)
- Karjalainen, K., Hakkarainen, P., & Salasuo, M. A. (2023). *Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022: suomalaisten huumekekelut yleistyvät, asenteissa ja mielipiteissä isoja muutoksia*.
- Keränen, J., & Kinnunen, J. (2012). " *Toivotaan, että meikäläinen saa kickstartin uuteen elämään*": *Muusikoiden päihdehahduttamiskurssi*.
- Kontola, J. (2024). *Finnish drug slang and the influence of English on its formation*.
- Manning, P., & Blake, A. (2007). *Drugs and Popular Culture – Drugs, media and identity in contemporary society*.
- Nehring, N. (2007). " *Everyone's Given Up and Just Wants to Go Dancing*": *From Punk to Rave in the Thatcher Era*. *Popular Music & Society*, 30(1), 1–18.
- Primack, B. A., Dalton, M. A., Carroll, M. V., Agarwal, A. A., & Fine, M. J. (2008). *Content Analysis of Tobacco, Alcohol, and Other Drugs in Popular Music*. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 162(2), 169–169.
- Raatikainen, P. (2004). *Ihmistieteet ja filosofia*. Gaudeamus.
- Raitasalo, K., Huhtanen, P., & Miekka, M. (2015). *Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995-2015 - ESPAD -tutkimuksen tulokset*.
- TENK (2021). *Ihmistieteiden eettisen ennakkoarvioinnin ohje*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

- THL (2023). *Päihdetilastollinen vuosikirja 2023. Alkoholi ja huumeet*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (uudistettu laitos.). Tammi.
- Veenhoven, R. (2003). *Hedonism and Happiness*. *Journal of Happiness Studies*, 4(4), 437–457.
- Winick, C. (1959). *The Use of Drugs by Jazz Musicians*. *Social Problems*, 7(3), 240–253.

Aikalais-, media ja alkuperäisaineistot

- Jansson, K. (2018). Analyysi: Jari Sillanpää rentoutui pitkien keikkaputkien jälkeen huumeiden avulla – Miksi Sillanpään vapaa-aika on uutinen? Yle. Haettu 28.11.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-10344687>.
- Lovato, D., 2021, Demi Lovato: Dancing with the devil. Dokumenttisarja. OBB Pictures, SB Projects
- Männistö, H., 2025, haastatteluaineisto tekijän hallussa. Seinäjoki
 Henkilö x, 9.5.2025 klo. 18:00, Zoom:in välityksellä
 Henkilö y, 14.5.2025, klo. 14:35, Zoom:in välityksellä
 Henkilö z, 14.5.2025, klo. 10:00, Zoom:in välityksellä
- Penner, J. (2022). *The Psychedelic Genesis of the Doors: A Conversation with Robby Krieger*. Los Angeles Review of Books.
- Mikkola, J., Pulakka, K., & Latvala, P. (2014). The Beatlesin suurin albumi syntyi haposta ja psykedeliasta. Yle. Haettu 28.11.2025 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/a/20-61890>.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

Onko sinulla henkilökohtaista kokemusta päihteiden käytöstä? Jos on, millaisia kokemuksia sinulla on ollut?

Millainen on ollut suhteesi alkoholiin?

Miten yleisenä pidät alkoholin käyttöä muusikoiden keskuudessa?

Entä muiden päihteiden käyttö muusikoiden keskuudessa? Onko se yhtä yleistä tai onko siinä eroja?

Millaisia asenteita olet havainnut muusikoilla alkoholiin, kannabikseen ja muihin päihteisiin?

Oletko kokenut painostusta päihteiden käyttöön musiikkipiireissä, esimerkiksi treeneissä, karonkoissa tai keikkapaikoilla? Onko alkoholia tarjottu sinulle palkaksi?

Miten sosiaalisesti hyväksyttävää alkoholin tai muiden päihteiden käyttö on musiikkipiireissä työtilanteissa, kuten keikoilla tai treeneissä?

Oletko havainnut muutoksia asenteissa päihteisiin musiikkipiireissä vuosien varrella?

Erottuuko musiikkialan päihdekulttuuri ja asenteet päihteisiin yleisestä suomalaisesta päihdekulttuurista? Jos kyllä, niin millä tavoin?

Miten koet musiikin ja päihteiden suhteen omassa elämässäsi tai kokemuksissasi? Vaihtoehtoisesti voit kertoa jonkun tuntemasi muusikon kokemuksesta. Onko musiikki ollut sinulle keino käsitellä tunteita tai paeta todellisuutta?

Miten mielestäsi musiikkiteollisuus vaikuttaa päihteiden käyttöön? Onko paineita tai odotuksia, jotka voivat vaikuttaa artistien valintoihin?

Mitä mieltä olet musiikin ja päihteiden suhteesta luovuuteen? Uskotko, että päihteet voivat auttaa luomaan musiikkia, vai näetkö ne enemmänkin esteenä?

Pitäisikö musiikissa olla avoimempi tai varovaisempi päihteiden käytön suhteen? Puhutaanko aiheesta muusikoiden kesken?